

između kojih se nalazilo degradirano vezivo. Prema zatečenom položaju, pretpostavlja se da se radilo o urušenom stupu manjih dimenzija, čija bi se funkcija (s obzirom na položaj) mogla dovesti u vezu s temeljem pravokutnog oblika, smještenim na ulazu u južnu apsidu.

Nakon uklanjanja navedenog dijela originalne strukture, započelo je završno uređenje unutrašnje površine u kapeli sv. Petke. Za radove je, na temelju projekta konsolidacije i zaštite od vlage iz tla (autor: Geoexpert PROJEKT d.o.o.), bio zadužen građevinski obrt INGOR iz Karlovca. Postojeći zasip najprije je niveliran sipinom granulacije 0 – 4, s padom od 3% u pojasu od jednog metra uz sve vidljive temelje, a površina pod padom prekrivena je čepastom folijom utrljavanjem u sipinu. Potom je površina između temelja u dvama slojevima zasipana drobljenim kamenom. Donji podložni sloj nakon niveliranja i uvaljavanja prekriven je geotekstilom na koji je nasipan završni agregat granulata 6 – 9 mm, crvenkaste nijanse. Sve je lagano uvaljano ručnim valjkom.

Odabirom materijala za završni sloj nastojao se izbjeći dojam monokromije na lokalitetu, odnosno vizualno stapanje konzerviranih temelja s prostranom površinom u unutrašnjosti, stoga za uređenje hodne površine nije odabran lokalni sivi kamen (vapnenac) jednakih karakteristika kao i kamen ugrađen u zidove. Kamen crvenkaste nijanse odabran za uređenje hodne površine svojim je kolorističkim karakteristikama blizak originalnome estrihu, koji je tijekom iskopavanja pronađen u unutrašnjosti kapele sv. Petke, na zadovoljavajući način stvara efekt kontrasta i ističe volumen konzervirane arhitekture.

Literatura

- Želle 2007** Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 3/2006, Zagreb, 2007: 170 – 172.
Želle 2008 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 4/2007, Zagreb, 2008: 184 – 186.
Želle 2009 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 5/2008, Zagreb, 2009: 245 – 247.
Želle 2010 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 6/2009, Zagreb, 2009: 245 – 247.
Želle 2011 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 7/2010, Zagreb, 2011: 277, 278.
Želle 2012 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 8/2011, Zagreb, 2012: 256 – 258.
Želle 2013 Morena Želle, Budinjak – kapela sv. Petke, HAG, 9/2012, Zagreb, 2013: 297 – 300.

Morena Želle

Summary

Rescue archaeological excavations at the St. Petka Chapel were conducted in 2006 and 2007 and resulted in the discovery of the foundation of the chapel that had a quadrefoil floor plan which made this edifice unique in the Republic of Croatia. Sveta Petka was built in post-medieval period, most probably in the 17th century. The geophysical survey undertaken in 2012 established the position, floor plan and levels of preservation of the two sacral features, of which the larger one was identified as the remains of a unfinished

Greek Catholic chapel from the late 19th century while the smaller one as the partly destroyed foundation or stone base of a structural wooden feature (most probably an older Roman Catholic chapel).

In 2013 final works on the conservation of the St Petka chapel were conducted, namely, the finishing of the walking surface in its interior. The existing backfill was levelled with sprinkling material and covered with a pegged foil after which the surface was filled with two layers of rubble. After levelling the bottom underlying layer it was covered with geo-textile on which a finishing red nuanced aggregate was poured. The stone selected for the walking surface was similar by its coloristic characteristics to the original overlay found during the excavation in the interior of the St Petka chapel creating thus an adequately contrasting effect and emphasizing the volume of the conserved architecture.

Redni broj: 111

Lokalitet: Budinjak – nekropola

Naselje: Budinjak

Grad/općina: Samobor

Pravni status: Z-1584

Razdoblje: P

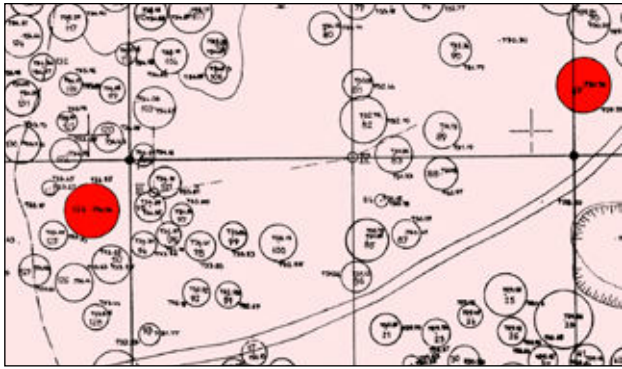
Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje

U lipnju i srpnju 2013. nastavljeno je sustavno arheološko iskopavanje na prapovijesnoj nekropoli pokraj sela Budinjaka u Žumberku. Voditelj istraživanja bio je Želimir Škoberne a stručnu ekipu činili su arheolozi Morena Želle, Ivan Cvitković i Vladimira Pavić te Miljenko Gregl – fotograf, Ivica Živko i student Boris Bošković. U istraživanju su sudjelovali i radnici iz okolnih žumberačkih sela. Godine 2013. istražena je neto površina od 274 m², odnosno dva tumula: T. 69 i T. 124.

Budinjak je smješten u središnjem dijelu Žumberačke gore, na nadmorskoj visini od 740 m, blizu najviše točke na cesti koja preko Žumberačke gore povezuje Zagreb s gradovima Ozljem i Karlovcem. Istočno od sela prostire se zaravan Budinjačko polje, uz cestu koja iz Budinjaka vodi na jug prema selima Dani i Kordićima. Dolaskom arheologa na Budinjačko polje 1984. ubrzo je postalo jasno da se na tome mjestu nalazi velika nekropola grobnih humaka – tumula, s gradinskim naseljem neposredno iznad grobišta. Sedam kilometara istočno, kraj sela Pokleka, i pet kilometara zapadno, kraj sela Sv. Mihalja, također su pronađene

Nekropola grobnih humaka u budinjačkom polju

Površine istraživane 2013. godine

Čišćenje novovjekovnih grobova unutar i izvan crkve sv. Nedjelje sagrađene na tumulu 69

Halštatski nalazi iznad novovjekovnoga groba

Luk fibule

nekropole s tumulima, ali mnogo manjega opsega. Stoga se može reći da je budinjačka gradina bila glavno željeznodobno naselje u središnjem dijelu Žumberačke gore, blizu kojega su osnivana i manja središta. Kulturna grupa izdvojena pod imenom Budinjak prvi je put definirana kao stariježeljeznodobna kulturna pojava u Hrvatskoj, zahvaljujući veličini eponimnoga nalazišta i važnosti nalaza, koji su dosad u manjoj mjeri objavljeni. Naselje i grobište kraj Budinjaka, čine jedno od najvažnijih ranohalštatskih nalazišta.

Tumul 69

Istraživanje tumula 69 započelo je 2011. godine. Tada su ispod površine tumula pronađeni ostaci zidova i temelja crkve sv. Nedjelje i novovjekovni grobovi oko crkve. Istraživanja crkve sv. Nedjelje nastavljena su i prošle godine. S obzirom na to da je crkva podignuta na velikom tumulu, promjera 20-ak metara, a tijekom iskopavanja pronađeno je mnogo ulomaka halštatske keramike, odlučeno je da se nastavi istraživanje unutar crkve. Naime, podnica crkve sačuvana je samo sporadično. To je otvorilo mogućnost kopanja unutar zidova crkve (u lađi i apsidi), a nastavljeno je istraživanje terena i izvan unutarnjih gabarita građevine prema rubovima tumula.

Ispod razine poda crkve u lađi i u apsidi otkriveni su novovjekovni grobovi. To se dogodilo i u iskopavanom terenu oko crkve. S obzirom na brojne otkrivene novovjekovne grobove, većina vremena utrošena je na njihovo čišćenje i dokumentiranje. Premda do sada nije uočena grobna jama koja bi se mogla pripisati stariježeljeznodobnom grobu, unutar ispuna novovjekovnih grobova i prekopanih površina pronađeno je mnogo ulomaka halštatske keramike. Osim keramike neposredno iznad jednog novovjekovnoga groba, pokraj jugozapadnog kuta lađe pronađena su dva ostatka materijalne kulture (brončana žica i luk fibule), koji se nedvojbeno mogu pripisati uništenim halštatskim grobovima.

Nažalost, istraživanje tumula 69 nije u potpunosti završeno, jer je neočekivani broj novovjekovnih grobova uvjetovao njihovo čišćenje i dokumentiranje. S obzirom na to da je prema veličini tumula još uvijek moguć pronalazak halštatskih grobova, dogodine će se nastaviti njegovo istraživanje do razine sterilnog sloja.

Tumul 124

Istovremeno s iskopavanjem tumula 69, istražen je i tumul 124. Položajno, unutar nekropole grobnih humaka smješten je u zapadnom dijelu nekropole, pravilnog oblika, promjera 10 metara i visine 1,20 metara. U središtu tumula bilo je vidljivo ulegnuće, a istraživanje će pokazati da je u prošlosti bio prekopavan. Unatoč tome, pronađeni su ostaci triju grobnih jama, od kojih je jedna bila neoštećena (grob 1). Druga je djelomično sačuvana u dijelu kod nogu pokojnika (grob 2). Preostali dio groba uništen je velikim korijenjem. Treća pak grobna jama (grob 3) prekopana je prijašnjim iskopom, premda su u njoj pronađeni ostaci jednog većeg lonca za piće i pokraj njih dislocirana, no u cijelosti sačuvana šalica. Prema vrsti pronađenih nalaza u grobovima, grob 1 može se pripisati muškarcu, nalazi koji

Tumul 124 prije početka istraživanja

Položaj grobnih jama unutar tumula 124

su pripadali grobu 2 ženi, dok za grob 3 nema dovoljno elemenata koji bi mogli odrediti pripadnost spolu.

Grob 1 – bio je smješten u sjeveroistočnom kvadrantu tumula, orijentacije jugozapad-sjeveroistok i duljine 2,50 metara. Prema pronađenim materijalnim ostacima, najbogatiji je grob pronađen u ovogodišnjim istraživanjima. U njemu su pronađeni iznimno vrijedni nalazi s priložima datiranima u početak starijega željeznog doba. To su: keramički lonac s izvijenim vratom (pokraj glave), keramička situlasta posuda na prstenastoj nozi (pokraj nogu), staklena perla, ulomak željeznog noža i željezna igla.

Grob 2 – grobna jama bila je smještena uz sjeverni rub tumula, nedaleko od osi sjever-jug, orijentacije jug-sjever. Duljinu groba nije bilo moguće zabilježiti, jer je veći dio groba bio uništen velikim korijenjem. U oštećenoj grobnoj jami pronađene su dvije željezne nanogvice i keramički pršljen neposredno uz njih.

Grob 3 – smješten je u samom središtu tumula, orijentacije sjever-jug i duljine 2,60 m. Samo dno grobne jame moglo se u potpunosti dokumentirati, no nažalost grob je u prošlosti bio prekopan. Dijelovi keramičke posude stoga su prikupljeni po različitim dubinama iznad grobne jame. Na samom dnu groba, premda dislocirana i u ulomcima, pronađena je šalica. Prema drugim komparativnim nalazima na terenu, ona je prvobitno najvjerojatnije položena u lonac za piće.

Ovogodišnja istraživanja budinjačkog lokaliteta upotpunila su spoznaje o nekropoli. Premda su zbog prijašnjih prekopanja i drveća koje je raslo na tumulima bili uvelike

oštećeni, u tumulu 124 istražena su tri groba. Prema karakteru grobova s najstarijim keramičkim oblicima i isključivo željeznom nakitu, datira se na sam početak starijega željeznog doba, u 8. st. pr. Kr. Najsignifikantniji metalni nalaz, željeznu iglu, zbog loše očuvanosti prije konzervatorske i restauratorske obrade nije moguće detaljno opisati i datirati. Prema mjestu na kojem je nađena, zaključuje se da je duga između 12 i 14 cm.

Sagledavajući arhitekturu, konstrukciju tumula i broj ukopa u tumulima, zaključuje se da pripadaju Tipu 7 načina ukopa na nekropoli, koji označavaju dva do četiri kosturna ukopa u manjim tumulima (\varnothing 7 – 10 m). Nažalost, istraživanje tumula 69 nije u potpunosti završeno, jer je neočekivani broj novovjekih grobova uvjetovao njihovo čišćenje i dokumentiranje. S obzirom na to da je prema veličini tumula još moguć pronalazak halštatskih grobova, dogodine će se nastaviti njegovo istraživanje do razine sterilnog sloja. Unatoč brojnim nalazima halštatske keramike, zbog gustoće nalaza novovjekih grobova nije uočena ni jedna grobna jama koja bi se mogla datirati u prapovijest.

Prilikom iskopavanja budinjačkoga grobišta, svake se godine spoznaje nešto novo – katkad se to odnosi na načine ukopa, katkad na grobnu arhitekturu, konstrukciju samih tumula, i na kraju, uvijek na neki novi nalaz ostataka materijalne kulture kakav nije pronađen u prijašnjim istraživanjima. Ovaj je put riječ o halštatskoj lučnoj narebrenoj fibuli – gusjeničarki, pronađenoj u ispuni grobne jame novovjekoga groba u tumulu 69. Najbrojniji primjerci tog

Tumul 124, grob 1

Tumul 124, grob 2, željezne nanogvice i keramički pršljen

nalaza unutar halštatske kulture zabilježeni su na području sjeverne Italije, a pronalazene su i na susjednim područjima dolenske grupe te na području rasprostiranja japodske grupe, u srednjem dijelu toka rijeke Une (Jezerinama, Golubiću i Ripaču).

Ova istraživanja posljednjih godina završavaju vraćanjem tumula u prvobitno stanje, što iziskuje dodatan radni i financijski napor, ali je nužno, da bi ovo nalazište u svom izvornom obliku svjedočilo o načinu ukopa naših predaka i obogatilo kulturnoturističku ponudu zagrebačke regije.

Literatura

Egg et al. 1999 Markus Egg, Urlike Neuhäuser, Želimir Škoberne, Mit einem Beitrag von Dietrich Anker, Ein Grab mit Schüsselhelm aus Budinjak in Kroatien, Jahrb. RGZM 45, Teil 2, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1999: 435 – 472.

Škoberne 1995 Želimir Škoberne, The early Iron age cemetery at Budinjak in the Žumberak mountains (Northwestern Croatia), Archäologisches Korrespondenzblatt 25/3, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1995: 291 – 299.

Škoberne 1997 Želimir Škoberne, Budinjak, gradišče in grobišče iz starejše železne dobe, Gorjanci – Dolenjski zbornik 1997, Novo mesto, 1997: 92 – 98.

Škoberne 1999 Želimir Škoberne, Budinjak – kneževski tumul (monografija), Muzej grada Zagreba, Zagreb, 1999: 1 – 155.

Škoberne 2001 Želimir Škoberne, Budinjak in Libna – čelade istega livarja, katalog izložbe, Krško, 2001.

Škoberne 2002 Želimir Škoberne, Pregled pretpovijesnih arheoloških istraživanja u Žumberku, katalog izložbe – Žumberak od prapovijesti do kasne antike, Zagreb, 2002.

Škoberne 2003 Želimir Škoberne, Nalaz neuobičajene višeglave igle s budinjačke nekropole, OA, 27, Zagreb, 2003.

Škoberne 2004 Želimir Škoberne, Grupa Budinjak, katalog izložbe Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2004.

Škoberne 2012 Želimir Škoberne, Budinjak – nekropola, HAG, 8/2011, Zagreb, 2012.

Želimir Škoberne

Summary

In the course of June and July 2013 systematic archaeological excavations continued at the prehistoric necropolis near the village of Budinjak in Žumberak. A total area of 274 m² was investigated as well as two tumuli: T.69 and T. 124.

The investigation of tumulus 69 began as early as 2011. The remains of walls and the foundations of the St. Nedjelja Church as well as post-medieval graves around the church were discovered at that time. Considering that the church was built on a large tumulus, approximately twenty meters in diameter and that a large quantity of Hallstatt pottery was found during the excavations, a decision was made to continue with the explorations within the church. The investigation of tumulus 69 was not completed because

the unexpected number of post-medieval graves required cleaning and documentation. Taking into consideration that the size of tumulus renders the possibility of discovering additional Hallstatt graves its exploration will be continued next year to the level of the sterile layer.

Tumulus 124 was also investigated. Although two graves were damaged due to previous excavations and the trees that grew on the tumuli, the remains of three graves were nevertheless established. In intact grave 1, the most significant metal find was an iron pin.

During the excavations of the Budinjak necropolis new information was gathered every year. This year it was the Hallstatt arched ribbed fibula found in the fill of the burial pit of a post-medieval grave in tumulus 69.

Redni broj: 112

Lokalitet: Donje Orešje – Graci – Topolnjak

Naselje: Donje Orešje

Grad/općina: Sveti Ivan Zelina

Pravni status: P-3663

Razdoblje: A, P

Vrsta radova: zaštitno iskopavanje

Godine 2013. zaštitno je istraživao dio lokaliteta Graci – Topolnjak, koji se nalazi u Donjem Orešju na platou s lijeve strane kamenoloma. Plato se rasprostire na površini velikoj oko 1000x500 m, sa sjeverne strane brijeg se strmo spušta prema kamenolomu (koji trenutačno nije u funkciji i ne zadire u sam brežuljak na kojem se nalazi lokalitet), a s južne se strane brijeg spušta u blažem nagibu prema šumskom putu koji vodi od naselja Donjeg Orešja prema Kalinju. Teren je pokriven šumom akacije i bukve. Godine 2012. stigla je dojava da je mještanim i vlasnik šume pronašao ulomke keramike na svom dijelu parcele. Krajem 2012. područje je pregledano te je ustanovljeno da je i na toj lokaciji (kao što je bilo i prijašnjih godina) bilo neovlaštenog kopanja. Na samom rubu padine prema cesti pronađena je velika jama, oko koje je bila razbacana keramika i lijep.

Nalaz keramike in situ